

КАК ЛЕТЯТ ПТИЦИТЕ

Някога, в отминали времена, аз попитах една птица:

„Как успяваш да летиш

под тежестта на всички тези злини?“.

Тя отвърна ми:

„Любовта движи крилете ми“.

Хафез

Пролог

ПРЕПЛЕТЕНИТЕ НИШКИ НА ВРЕМЕТО И ПРОСТРАНСТВОТО

Години наред не се бях сещала за Афганистан. Бях забравила и погребала спомените за смъртта и войната под натоварения американски живот.

Кипеше трескава подготовка за партито; вече бях разпратила петстотин покани до местните любители на модата за представянето на новата ми модна линия, което щеше да се проведе в стилна галерия в центъра на града. Щяха да присъстват всички важни имена в Далас, включително и влиятелните приятели на съпруга ми Хенри от бизнеса с недвижими имоти.

Пристигаме на партито – аз и Хенри, звездите на вечерта. Поздравяват ни красиви хора, с прически и облекла, целящи да заслепят и смаят останалите; всички до един са елегантни и удивителни. Галерията е окъпана в ярка светлина, модерните произведения на изкуството висят по белите стени като блестящи скъпоценни камъни. Сервитьорите разносят подноси с ордъври и шампанско. Нетърпението и очакването стават все по-осезаеми, докато ние поздравяваме гостите и раздаваме прегръдки и целувки. Оглеждам се в почуда – всичко е съвършено, това е апогеят на мечтите ми. Едва ли бих могла да бъда по-въодушевена и щастлива, дори и да бях изкачила най-високата планина и да бях застанала на върха на света, вдишвайки натежалия въздух. Всички тези хора, които стискат ръката ми и ме поздравяват, са тук, за да видят моите дизайни, плода на моето въображение.

В един момент музиката се променя в драматично барабанене и първата манекенка излиза на подиума. Моделите са общо дванадесет – прекрасни, слаби, дългокраки блондинки, брюнетки и червенокоси жени с високи скули. Пристъпват важно и предизвикателно, позират, обръщат се, а гладките като коприна платове се спускат по стройните им фигури и подчертават всяка извивка, всяко полюшване на телата им. Изглеждат великолепно; дънките по мой дизайн изглеждат великолепно. Лицето ми гори от гордост.

В следващия миг ме залива непреодолима вълна от спомени за онзи момент в Кабул, сякаш изваден от приказката за Пепеляшка, когато сестра ми Шахназ, обсипана със златни накити и пременена в дълга зелена булчинска рокля, великолепна като манекенките, влезе тържествено в голямата бална зала на величествения хотел „Серена“, хванала под ръка съпруга си Салим. Това е един от най-щастливите спомени в моя живот. Гостите наблюдават в захлас модното

ревию, гледат ме с възхищение и ме поздравяват, но аз съм се пренесла на друго място. Отново съм дете и се намирам в един свят, който се разпада около мен. Мисля си за сватбата на сестра ми, за деня, в който майка ми напусна Кабул, и за тътена на съветските танкове, завземащи града.

Оглеждам се наоколо. Къде е синът ми? И си спомням, че Александър е у дома.

Моделите слизат от подиума, а аз излизам от залата, за да се обадя по телефона.

– Доведи го при мен – казвам на бавачката. – Ела с него на партито.

Той пристига и го взимам в обятията си. Хората ме поздравяват, но аз не мисля за дънки, манекенки или похвали; не мисля дори за продажбите и удобствата, които те биха ми осигурили. Мисля единствено за него, за нас – никога няма да го изоставя, както тя ме изостави. Никога няма да го накарам да подлага под съмнение обичта ми към него. Никога няма да го принудя да ме търси.

Сега знам коя съм. Аз съм афганистанка и американка. У мен се преплитат нишките на миналото и настоящето.

В безопасност съм, щастлива и преуспяла, наслаждавам се на всеки миг от живота си. Но в същото време тъгувам за хората, които не успяха да избягат и останаха там.

Синът ми е едва тригодишен, но той трябва да знае тази история. Трябва да знае откъде идвам. Деликатната тъкан, която изгражда живота ни тук и сега, е съшита от нишките, сплетени от млада бежанка, избягала от страната, която обича.

Глава 1

ГОДЕЖЪТ

„Ригведа“ – един от четирите свещени хиндуистки текста – описва Кабул като райско видение, сгушено между планините. За мен този град бе много неща наведнъж – родното ми място, терен за игри, моят дом, тежко изпитание за душата ми. Но най-много ми харесва описанието, което го представя като райско кътче.

Извън портите на дома ми Кабул се простираше по полегатите равнини и скалистото подножие на планините; град, който бе едновременно съвременен и древен. Високите офис сгради се намираха в съседство с пазара, който съществуваше още от времето на Бабур Завоевателя, превърнал града в столица. Модерни електрически тролеи се движеха по главното шосе и повечето улици, превозвайки жителите на Кабул от предградията до работа или на пазар. Павираните улици на града бяха частица от един по-голям свят – по тях се разхождаха мъже с тюрбани и такива с костюми; жени с бурки и момичета с къси поли. Имаше джамии, синагоги и църкви, а през 1975 г. – годината, в която съм родена – в града цареше мир.

Съвсем ясно си спомням смяната на сезоните. Разцъфналите лютичета и лилии, чиито нежни цветчета се разгръщаха в бял килим по полето пред дома ни, бяха знак за настъпилата пролет. Хладният бриз разнасяше вкусния им аромат, сладък като джалеби – любимия ми десерт. Скоро след това узряваха плодните дръвчета в овощната градина – праскови, круши, нар, а по-късно през годината зрееха ябълките и портокалите. Около дърветата поникваше свежа зелена трева, а на север планината Хиндукуш бе покрита със сняг и от време на време – обвита в облаци. Черешовите дръвчета покрай улиците бяха отрупани с цвят, розите оживяваха в градините, а новият сезон разцъфваше за живот изпод зимния мрак.

Аз играех футбол с приятелите и сестрите си по павираните и чисти улици, обградени с дървета. Карах колело, играех волейбол и гледах как братята ми пускаха хвърчила, щом вятърът задухаше откъм равнините. Тичах и играех по цял ден, докато не чуех азана – призива за молитва на мюезина. Минаретата на джамията се виждаха от нашия двор. Призивът за молитва означаваше, че е пет часът и е време да се прибирам за вечеря.

В Кабул зимата идваше през декември, а снегът се трупаше от всички страни на къщата, мек като огромна възглавница. Брат ми Зия често отправяше предизвикателство към нас, трите момичета, да се покатерим на покрива с него и да скочим в снега. Зулайха не искаше да участва. Никога не се качваше на покрива. Лайла се качваше единствено ако Зия успееше да я придума. Колкото до мен, беше достатъчно Зия само да ме предизвика и аз веднага се покатервах. Пристъпвах до ръба на покрива, за миг се вирах в бялата купчина долу и скачах във въздуха. Не спирах да крещя и да размахвам ръце, докато не се приземях в бялата мекота.

Продължихме да го правим, докато веднъж прислужницата не излезе от къщата и не ме видя във въздуха. Изтича и каза на мама, която веднага прекрати забавлението ни със строго предупреждение: трябваше да престана да се държа като мъжкарана. Мама имаше свой начин, по който ми показваше, че не одобрява поведението ми. Обикновено викаше Шапаири, втората по възраст сестра, и я караше да ме измие. Шахназ, най-голямата ми сестра, беше прекалено заета с гримове, дрехи и работа и нямаше време да ни облича или мие.

Детството ми беше изпълнено със забавления и игри. Аз бях второто най-малко от общо осем деца в изтъкнато кабулско семейство. Живеехме зад белосаните зидове, обграждащи къщата, която татко беше построил за нас в квартала „Картех-сех“. Израснах по време на един от периодите на най-голям просперитет в историята на Афганистан. Кварталът беше пълен с къщи и имения с всякакви размери и се намираше недалеч от центъра на града, където строяха правителствени сгради. В единия край на нашата улица имаше сграда, в която заседаваше Народното събрание на Афганистан. Именно тук се събираше нашата лоя джирга. От време на време по улицата се точеше колона от големи автомобили, които караха делегати от цялата страна специално за събранието.

Когато се возех из града с татко, често минавахме покрай обраслия с дървета кампус на Кабулския университет. Дворът беше пълен със студенти, мъже и жени се разхождаха по окосените площи между сградите, разговаряха и се наслаждаваха на живота. Този град бе пресечна точка на благоденствието и традициите, които взаимно разбираха и оценяваха мястото си в сърцата на хората. Най-голямата ми сестра, Шахназ, и Шапаири, която беше една година по-малка от нея, учеха в гимназия и бяха най-красивите момичета в града. Или поне така си мислех аз. Шахназ се отличаваше с изящност, която ми напомняше за кралските особи, а скромността ѝ само допринасяше за нейната тайнственост. Винаги носеше яркочервено червило, което караше светлата ѝ кожа да сияе. Шапаири беше откровено палава – колкото Шахназ бе срамежлива и

елегантна, толкова Шапаири бе дръзка и смела. И двете се обличаха по последна мода и се радваха на огромен интерес от страна на младите мъже.

Но нито едно момче не можеше да доближи Шахназ и Шапаири, за да си говорят или да бъдат приятели. Такива неща бяха недопустими. Нашите традиции не позволяваха младеж да разговаря с девойка на обществено място, без по този начин да си навлече презрението на съседите.

Ако видеха момиче насаме с момче, това носеше голям срам и редица тежки последици за момичето. То се сдобиваше с определена репутация. Все пак обаче имаше начини едно момиче да разбере кои момчета проявяват интерес към него.

Момчетата често следваха Шахназ и Шапаири на път от училище към къщи – винаги от разстояние, винаги в група, без никога да говорят директно на тях. Следваха ги и когато отиваха на пазара, за да си купят фини платове за нови рокли и поли, или когато се отбиваха в сладкарницата за сладолед или в търговския център.

Обикновено стоях на входната врата и ги чаках да се върнат от училище. И двете бяха облечени в училищната си униформа: черни рокли, черни чоропогашници, обувки на висок ток и бели шалове на вратовете им. Един ден Шапаири се втурна през вратата, изпълнена с гняв и смущение, изреждайки имената на момчетата, които я бяха следвали по петите. Нито един от тях нямаше шанс да получи вниманието ѝ. Шахназ влезе тихичко след нея, сякаш изобщо не беше забелязала, че някой ги е следвал. За нея това бе поредният прекрасен ден в Кабул.

След като завърши гимназия, Шахназ започна да работи в авиокомпания „Ариана“. Един висок, красив пилот мигновено я забелязал на летището, на което тя работеше. Не знам дали беше направила нещо, за да го окуражи, но едва ли би си позволила нещо повече от усмивка в най-подходящия момент или предизвикателен поглед със зелените ѝ очи, изпод клепките, натежали от опушения грим. Може би са си казвали по някоя дума мимоходом. Той вероятно е спирал за кратко, за да размени няколко любезности с нея, а тя се е усмихвала по своя си начин. Шахназ винаги изглеждаше безупречно на работа, облечена в модерни прилепнали поли, елегантни копиринени блузи и скъпи бижута – готова да посрещне всеки министър-председател, кралска особа или президент в мига, в който те слезат от самолета.

Тя и пилотът дори не можеха да се докоснат. Не можеха да останат насаме в една стая, преди неговите родители да разговарят с нашите и да одобрят ухажването.

Двамата се учеха на любов от разстояние. Това е възможно най-истинската любов – когато двама души трябва да чакат и да си създават невероятни представи един за друг, докато страстта не стане толкова непоносима и дълбоко вкоренена, че те изпитват непреодолимото желание да се отдадат взаимно на чувствата си. Именно по този начин любовта става най-желана и трайна. Аз копнеех да изпитам такава любов повече от всичко на света. Исках традициите да работят за мен. Исках животът ми да се превърне в една от онези романтични истории, които Шахназ четеше на мен, на моите сестри Лайла и Зулайха и на брат ми Зия, най-близкия ми приятел и другар в игрите.

Шахназ ни събираше във всекидневната и ни разказваше историите, които току-що бе прочела. Постоянно четеше, предимно романи, а всеки следващ бе дори още по-удивителен от предишния. Сядахме в краката ѝ в дневната, обзаведена със скъпи италиански мебели, погълнати от историите за жени, които се влюбват в храбри, елегантни и красиви благородници. Смеехме се с пламнали от почуда лица. Спомням си как не откъсвах поглед от сияещото ѝ от страст лице, докато тя разказваше всяка история и намекваше, че е сигурна в щастливия край. След като приключеше с поредното четиво, Шахназ ни гледаше със своя типичен отнесен поглед, сякаш виждаше нещо в далечината, което оставаше невидимо за нас. Исках да бъда като нея и да опозная света отвъд белите хоросанови зидове на нашия двор, отвъд улиците на квартала ни и шосетата на града, по които се движеха трамваи.

И ето че един ден мъжът, който я следваше, се обади по телефона. По-скоро майка му се обади на мама, а след това тя разговаря с татко.

Като дете невинаги ми беше възможно да разбера как събитията в моето голямо семейство придаваха определени краски на бъдещето ми и какво щяха да означават те за мен след време, когато порасна. Бе очевидно обаче, че се случваше нещо наистина важно.

Живеехме в просторен дом с няколко всекидневни, официална трапезария и голям хол, където родителите ми посрещаха видни гости. Във всяка стая имаше кристални полилеи, внесени от Европа. Имахме помещения за прислугата и къща за гости. В един от страничните дворове иммахме игрище за волейбол, игрище за бадминтон, детска площадка и овощна градина с площ от над четири декара – всичко това, заградено от бял хоросанов зид, който разделяше имотите в богатия квартал „Картех-сех“.

Татко – Абдула Ахмади – беше висок мъж с абаносовочерна коса, широко чело и мъжественост, на която винаги съм се възхищавала. Освен че беше мой баща, той беше и много други неща: бизнесмен, собственик на имоти, инженер по комуникациите в американското посолство, говореше свободно седем езика, беше неимоверно смел и за срам на цялото семейство – алкохолик. Но преди всичко той беше поет. Знаеше наизуст почти всички стихове на Руми и Хафез. Другата страст в живота му беше пълната отдаденост към съпругата му, нашата майка Мириам, която приемаше тази негова всеотдайност с известна доза незаинтересованост, която понякога преминаваше в подмолна враждебност.

Татко имаше навика всяка вечер, след като се нахраним, да рецитира любимия си стих от Хафез, спираше по средата, мама довършваше стихотворението, а ние стояхме в краката им и слушахме внимателно, докато те говореха за любов, кураж и преданост, а думите на великия Хафез ни заливаха като вълна.

Една вечер те останаха да говорят насаме. След вечеря ни казаха да си отидем в стаите. Чудех се какво се случваше и попитах Лайла, която бе пет години по-голяма от мен и по-веща по тези въпроси. Тя ми обясни, че Шахназ имаше ухажор. Доколкото знаеше, татко го харесваше, но мама смяташе, че тя можеше да се уреди с по-добра партия, например някой заможен бизнесмен или дипломат.

Щом Лайла спомена думата „дипломат“, в главата ми нахлуха мисли за американец, който често гостуваше в дома ни за организирани от татко празненства. Татко бе започнал работа в посолството веднага след сватбата си с мама, затова имаше много приятели американци, включително и самия посланик. Имаше и доста други познанства и близки сред дипломатите.

Баща ми организираше празненства за своите приятели няколко пъти в годината. Всички ние обличахме най-хубавите си дрехи, защото сред гостите бяха министър-председателят, посланици и политици. Дипломати от всички посолства в Кабул пристигаха в дома ни със своите дълги черни автомобили и ние посрещяхме мъже с хубави костюми и елегантни дами с бляскави рокли. Нур, нашият дългогодишен иконом, и целият персонал се подготвиха за събитието дни наред под педантичните инструкции на мама. Ако празненството беше по-голямо, тя наемаше готвач, който завземаше страничния двор и приготвяше купища храна. Всичко трябваше да бъде перфектно – музиката, храната, къщата и разбира се, децата ѝ.

На празненството гостите се забавляваха и си бърбеха; мъжете пиеха, а жените пушеха из цялата къща. Имаше много елегантни, добре облечени мъже, но един от тях се открояваше сред тях: американският дипломат – висок и по-красив от всички останали, за които Шахназ ни беше разказвала. Чухме, че ѝ бил хвърлил око. Ако това беше истина, мама щеше да бъде много доволна. Но американецът никога не се обади на татко, за да обсъдят въпроса.

С времето мама одобри ухажването между Шахназ и пилота, който се казваше Салим Родвал. Бащата на Салим беше важен армейски генерал. Салим получи разрешение да идва в дома ни, а двамата с Шахназ можеха да седят на италианските дивани, да пият чай и да разговарят. Нямах представа какво друго биха могли да правят. Нали именно разговорите бяха най-прекрасната част от любовта? Представях си, че си рецитират стихове, както правеха татко и мама, и че нейният ухажор я гледа със същия замечтан поглед, с който татко гледаше мама, когато ѝ рецитираше Хафез.

Празненството по повод годиша на Шахназ бе най-голямото, което татко бе организирал. Това бе щастливо и тържествено събитие. Сред присъстващите бяха семейството и приятелите на младоженеца, роднините на мама и татко и всички негови приятели от посолството. Сякаш цял Кабул искаше да отпразнува годиша на Шахназ и Салим.

Специално нает готвач разпъна огромна бяла тента на двора и донесе готварските си печки и съдове. Кухненски работници приготвиха цели купища пилешки, говежди, агнешки и рибен кебап, кафяв, бял и зелен ориз, всякакви възможни видове чай, десерти, хлябове и ордъоври.

Мама ме премени с нов жълт панталон и блуза. Щом гостите започнаха да се събират около тентата, аз се покатерих на крушата до портата, за да гледам сервитьорите и гостите, които изпълваха просторния двор. Татко поздравяваше лично всеки от тях с прегръдки и целувки, а усмивката на лицето му разкриваше гордостта, която изпитваше.

А Шахназ, която приличаше досущ на принцеса с елегантната си прическа с прибрана на една страна дълга черна коса, грееше ослепително на следобедното слънце в smaragdovozelenата си тясна пола на сребристи райета. Високите ѝ скули бяха подчертани от яркочервеното ѝ червило и опушения грим. Постоянно прегръщаше татко и му благодареше за грандиозното тържество. Разговаряше с хората, сновеше от тентата до къщата и обратно, прегръщаше гостите, ръкуваше се, приемаше благопожеланията на приятелите и семейството си и през цялото време сияеше, сякаш бе събрала в себе си цялото щастие в Кабул.

В един момент тя извърна поглед към портите, пред които спря колона от големи черни коли, а от тях излязоха костюмирани мъже и отвориха задните врати. Широкоплещестият генерал Родвал, бащата на Салим, слезе от един от автомобилите. Заобиколен от телохранителите и синовете си, той тръгна по алеята към къщата, а татко го посрещна и го поздрави с типичните за мъжете целувки по бузата и прегръдки. Салим крачеше до генерала – висок и красив, с подчертана самоувереност, която бе впечатлила сестра ми.

Докато наблюдавах Шахназ и Салим да си разменят поздравя, татко ме извика.

– Енжила, слез оттам. – Вдигна глава и се вгледа в мен през клоните на дървото. – Ела да ми помогнеш.

Преди да сляза, се огледах. Вече се беше свечерило, виждах приглушената светлина от уличните лампи и чувах едва доловимия шум от трафика. За мен Кабул бе най-оживеното и най-прекрасното място на света.

– Енжила, веднага слез – каза майка ми, щом ме видя, стиснала устни и скръстила ръце.

Заслизах внимателно от дървото, стъпвайки от клон на клон, докато стигнах до последния, на около половин метър от земята, и скочих от него.

Мама ме гледаше ядосано.

– Виж се само.

Проследих погледа ѝ до голямото черно петно върху чисто новата ми жълта блуза. Тя ме стисна за ръката и ме завлече до една маса под тентата, където две от лелите ми пушеха. Мама се отпусна тежко в един стол и се залови да чисти петното от блузата ми с ъгълчето на мокра салфетка.

Появиха се двамата братовчеди на мама, облечени в тъмни костюми, стиснали чаши с питиета в ръка, и застанаха наблизко с мрачни лица, наблюдавайки как тя се опитваше да изчисти петното. Всички държаха чаши и се преструваха, че пият безалкохолни напитки, но въздухът бе натежал от миризмата на алкохол. Разменяха си по някоя дума, но разговорите бяха кратки и отсечени, сякаш мислите им бяха някъде другаде. Лелите ми пушеха цигара след цигара и наблюдаваха гостите.

Дочух смеха на Шахназ, който долетя някъде иззад гърба ми – светът ѝ беше изпълнен с щастие. Не я виждах, но си я представях усмихната и красива, а всички около нея се наслаждаваха на тържеството.

В този момент една от лелите ми кимна към портата.

– Виж кой е тук.

Мама се обърна и погледна, а ръката ѝ замръзна във въздуха над блузата ми.

– Проклети парчами. Какво търсят тук? – Тя се обърна отново към мен, но вече не ми беше ядосана. – Не съм ги канила.

Двете братовчедки на мама наблюдаваха с присвити очи мъжете, които тръгнаха по алеята. Жените като че ли се притесниха – слабите им, ъгловати лица пребледнях, пръстите им стиснаха силно чашите. Знаех, че братовчедите на мама работеха в правителството, но не знаех с какво точно се занимаваха. Понякога мама говореше за тях по време на вечеря и знаех, че водеха дълги телефонни разговори.

Мама се отказа да чисти блузата ми и остави салфетката на масата. Сви устни, както правеше, когато беше ядосана. Обърна поглед към събралите се гости. Лелите ми продължаваха да пушат, а очите им се стрелкаха като куршуми, докато се взираха в мъжете парчами. Братовчедите ми стояха сковано на местата си, сякаш им се искаше да изчезнат.

Зад мен Шахназ благодареше на гостите, задето бяха уважили празника ѝ, а гласът ѝ беше изпълнен с ентузиазъм и обич. Обърнах се и я видях. Татко беше наблизо и поздравяваше някакъв човек със своето ентузиазирано „Салам“, което караше хората да се чувстват особено щастливи, че го познават. Проправих си път до него, хванах ръката му и я стиснах силно. Въпреки нежеланото присъствие на агресорите тази нощ в дома ни царяха любов и надежда.